

Nr 661

Av herr **Grebäck m.fl.**, *angående garantien för driftslån till jordbrukare.*

(Lika lydande med motion nr 551 i Första kammaren)

Genom beslut av 1948 års riksdag infördes s. k. driftslån, avsedda att tjäna som startkapital för obesuttna yrkesutövare i jordbruket. Sådana lån har beviljats av lantbruksnämnd med statlig lånegaranti till den som med äganderätt eller på annat sätt förvärvar eller arrenderar jordbruksfastighet. Den statliga garantien har beviljats för anskaffande av driftsinventarier, utsäde, gödning o. d. vid igångsättande av jordbruksdriften. Till en början beviljades lån upp till högst 10 000 kronor, men 1954 års riksdag beslöt att höja maximibeloppet till 14 000 kronor och 1959 års riksdag till högst 20 000 kronor. Längsta amorteringstid för driftslån till enskild låntagare utgör 15 år, varav amorteringsfrihet kan åtnjutas i högst två år. En förutsättning för driftslånegaranti har varit att sökanden uppfyllt villkoren till erhållande av garanti för jordbruksegnahemslån.

Vid 1963 års riksdag antogs nya och vidgade bestämmelser angående statligt kreditstöd efter utredning och förslag av kungl. lantbruksstyrelsen i samråd med 1960 års jordbruksutredning.

Den nya lagstiftningen om statligt kreditstöd för förvärv och drift av jordbruksföretag syftar till att gynna tillkomsten av större och bärkraftigare jordbruksenheter och en effektivisering i allmänhet av jordbruksdriften. För att främja dessa syften har lantbruksnämnderna fått större frihet än tidigare att inom ramen för allmänna regler bedöma lånegarantiärenden.

Lagstiftningen innebär att det statliga kreditstödet skall grundas helt på företagsekonomiska överväganden och får karaktären av allmänt stöd till jordbruksnäringen. Den nya målsättningen har bl. a. även fått till följd att det tidigare uttrycket »jordbruksegnahemslån» ersatts med begreppet »jordförvärvslån». Till nyheterna hör att lantbruksnämnderna vid garantilån-givningen bör fästa stor vikt vid yrkesskickligheten vid bedömningen av sökandens personliga kvalifikationer. Det i föregående författning nämnda ändamålet, att underlätta för »mindre bemedlade och obemedlade» att förvärva eller arrendera jordbruk, är det inte längre fråga om, utan nu skall stödet ges åt lantbrukare med otillräckligt eget kapital.

Med hänsyn till den vikt som lagts vid att främja tillkomsten av större brukningsenheter har möjligheterna att lämna garanti för driftslån i samband med arealutvidgning ökat. Garanti skall kunna beviljas förutom vid förvärv av tillskottsjord till fastighet som lånesökande äger, vid arren-

de av tillskottsjord till ägd fastighet samt vid förvärv eller arrende av tillskotts jord till arrenderad brukningsenhet.

Det förut gällande villkoret att låntagaren inte tidigare får ha bedrivit verksamhet som självständig jordbrukare har utmönstrats. Hinder föreligger ej heller i princip att lantbruksnämnd beviljar garanti för nytt driftslån avsett att komplettera ett tidigare innehåft, ännu ej slutamorterat lån. Maximibeloppet har höjts från 20 000 kronor till 40 000 kronor. I undantagsfall kan beviljas garanti upp till 50 000 kronor för s. k. tvåfamiljsjordbruk.

I Kungl. Maj:ts kungörelse given den 5 juni 1963 (SFS nr 305) om statligt kreditstöd till förvärv och drift av jordbruk m. m. heter det under rubriken »*Gemensamma bestämmelser rörande lånegaranti*» i 10 § andra stycket: »För lån, som omfattas av lånegaranti (*garantilån*), ansvarar staten såsom för egen skuld till dess lånet helt återbetalats.»

I 12 § under citerade samlingsrubrik stadgas följande:

»Lånegaranti må beviljas endast om för lånet ställes säkerhet som finnes tillfredsställande från det allmännas synpunkt. *Kan låntagaren ej ställa dylik säkerhet, må likväl beviljas garanti för driftslån, där det med hänsyn till låntagarens personliga förhållanden finnes kunna ske utan oskäligen risk* (kursiv. av motionärerna) samt, om synnerliga skäl äro därtill, för interimsistiskt jordförvärvslån löpande högst ett år.»

Denna tillämpning av säkerhetskravet — som genomfördes sedan lantbruksnämnderna under de första åren gjort en del förluster på s. k. socialfall — leder uppenbarligen till att syftet med driftslånen förfelas. Tillvägagångssättet inbjuder också till felbedömning av säkerhetsriskerna vid tecknande av borgen, då det i allmänna medvetandet framstår som om staten själv ikläder sig ansvar för garantilån »såsom för egen skuld» enl. 10 §.

En annan allvarlig olägenhet av åberopade praxis är att svårighet uppstår för nytillträdande jordbrukare — och alldeles särskilt för arrendatorer — att erhålla borgenssäkerhet för så stora garantilån som nu erfordras — och framdeles i ännu högre grad kommer att erfordras — vid driftsuppsättning på bärkraftiga en- och tvåfamiljsjordbruk.

Kungl. lantbruksstyrelsen har i sina kommentarer och tillämpningsföreskrifter till förutnämnda förordning observerat detta. Man säger däri beträffande säkerheten bl. a. följande:

»Enligt huvudregeln må statlig garanti för jordförvärvslån och driftslån beviljas endast om sökanden för lånet ställer säkerhet, som är tillfredsställande ur det allmännas synpunkt. Som sådan säkerhet må godtagas in-teckning i fast egendom, liggande inom brukningsenhetens uppskattade värde. Detta värde skall beräknas till det belopp en förständig köpare kan antas vilja betala för brukningsenheten med hänsyn till den avkastning eller nytta, som kan påräknas av denna under en följd av år. Därjämte skall, såvida inte på grund av särskilda omständigheter annat medges, lägre

liggande inteckning, som är pantförskriften till säkerhet för annat lån, jämväl pantförskrivnas till säkerhet för garantilånet.

Om för driftslån inte kan ställas sådan inteckningssäkerhet, som nyss sagts, må lantbruksnämnd godtaga sämre liggande inteckningssäkerhet eller annan säkerhet eller avstå från kravet på säkerhet under förutsättning att det med hänsyn till låntagarens personliga förhållanden anses kunna ske utan oskäligen risk.» (Kursiv. av motionärerna.)

Beträffande ifrågasatt risktagande för staten torde det förhålla sig så, att — vad gäller driftskredit i samband med jordförvärvslån — presumtiva förlustrisker ytterst sällan brukar förekomma.

Då fråga är om driftslån till arrendatorer kan förlustriskerna synas större. Kraven på nytillträdande brukare och vederbörandes personliga kreditvärdighet ävensom möjligheten att utnyttja inventarieinteckning (företagsinteckning) kan för denna grupp kredittagare förutsättas i huvudsak eliminera ovanberörda förlustrisker.

Under alla omständigheter synes det vara otillfredsställande och därtill stötande för den allmänna rättskänslan med en ordning som i tillämpning innebär att fysiska personers tillgångar utkräves i n n a n statens garantiåtagande inträder.

För att syftemålet med driftslånen oinskränkt skall kunna förverkligas anser vi det angeläget, att en ändring av praxis kommer till stånd med avseende på tillämpningen av säkerhetskravet vid beviljande av lånegaranti för driftslån och att praxis bringas i överensstämmelse med av kungl. lantbruksstyrelsen — enligt 18 § samma förordning — utfärdade tillämpningsföreskrifter för sådana lån.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att kungl. lantbruksstyrelsen bemyndigas tillse att lantbruksnämnderna — vid tillämpningen av kungl. kungörelsen av den 5 juni 1963 (nr 305) — må med avseende på driftslån, som omfattas av statlig lånegaranti, medverka till att staten — i enlighet med vad som sägs i 10 § — ansvarar för sådana lån »såsom för egen skuld till dess lånet helt återbetalats».

Stockholm den 27 januari 1965

Erik Grebäck

Lennart Mattsson

Einar Gustafsson

i Kärby

Bertil Jonasson

Bengt Börjesson

Robert Johansson

i Falköping

i Dockered

Sven Vigelsbo

Gustaf Svensson

i Vä